

تأثیر طراحی شهری بر امنیت فضاهای شهری نمونه موردی: شهر جدید سهند

سعیده فیضی^{۱*}؛ مصطفی بصیری^۲

۱- استادیار گروه معماری و شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آذرشهر (نویسنده مسئول)

۲- استادیار گروه شهرسازی و معماری، واحد ایلخچی، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلخچی، ایران

دریافت دست‌نوشته: ۱۴۰۱/۰۷/۲۷؛ پذیرش دست‌نوشته: ۱۴۰۱/۱۱/۲۶

واژگان کلیدی	چکیده
فضای شهری، امنیت، کیفیت، طراحی شهری، شهر جدید سهند	پایین بودن امنیت یک مسئله مهم در شهرهای جدید امروز است. به همین منظور هدف این مقاله راهنمای طراحی شهری با تأکید بر ارتقاء امنیت در فضاهای شهری شهر جدید سهند است. روش پژوهش بر مبنای روش‌شناسی تحقیق پیمایشی انجام می‌شود که با استفاده از ابزارهای مصاحبه و پرسشنامه برای سنجش امتیاز هر معیار از نقطه‌نظر ساکنان سؤالاتی بر مبنای طیف پنج قسمتی لیکرت صورت گرفته است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برابر ۳۸۳ نفر به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از نرم‌افزار لیزرل به همراه نرم‌افزار SPSS انجام می‌شود. نتایج یافته‌ها نشان می‌دهد که مقدار به‌دست‌آمده برای شاخص کالبدی برابر ۷/۳۱ است که به‌صورت معناداری امنیت ساکنین را توجیه می‌کند. همچنین این مقدار برای متغیر اجتماعی برابر با ۵/۶۷ بوده و نشان‌دهنده رابطه‌ی معنادار و مستقیم این متغیر با امنیت در میان شهروندان شهر سهند است. متغیر عملکردی برابر با ۴/۴۱ بوده است. همچنین با توجه به نتیجه به‌دست‌آمده از ضریب همبستگی پیرسون می‌توان گفت بین امنیت شهروندان و کیفیت فضاهای شهری سهند رابطه مستقیم معنی‌داری با سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد.

۱- پیشگفتار

مخاطبان روبرو هستند. از میان انواع فضاهای عمومی شهر، برخی به سبب ماهیت و موقعیت ویژه‌ای که دارند، از اهمیت بیشتری برخوردار بوده و بنابراین انتظار می‌رود کیفیت بهتری را نیز ارائه دهند. امروزه در اغلب شهرهای جدید چند فضای شهری مهم وجود دارد که در استخوان‌بندی شهر نقش کلیدی دارند. اهمیت و جایگاه این فضاها، آنها را به کانونی برای انواع عملکردهای ارتباطی، اقتصادی، اجتماعی و غیره تبدیل می‌کند که ویژگی‌های کالبدی آن، نقش بسزایی در کیفیت بروز این عملکردها ایفا می‌کند. در عصر حاضر، محیط‌های نامطلوب شهری، مشکلات بسیاری را برای امنیت شهروندان ایجاد کرده و در رشد آسیب‌های اجتماعی مؤثر

امنیت به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی کیفیت‌بخشی به فضاهای عمومی، از جایگاهی ویژه برخوردار است، چنان‌که اگر در فضایی تمامی اصول طراحانه رعایت شده باشد اما به لحاظ امنیت شرایط مناسبی نداشته باشد، نمی‌تواند موفق عمل کند. حضور طیف گسترده‌ای از افراد در فضاهای عمومی، مد نظر قرار دادن توقعات متنوع آنها را الزام‌آور می‌کند. در حقیقت در طراحی یک فضای عمومی باید به نحوی عمل نمود که نیازهای حداکثر مخاطبان پاسخ داده شود. فضاهایی چون بازارها، میداين، پارک‌ها، خیابان‌ها و غیره، از جمله فضاهای عمومی هستند که با طیف وسیعی از

تک‌متغیره و آزمون فریدمن) نشان داد که بین متغیرهای وابسته و مستقل با اطمینان نود و نه درصد رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین شاخص‌های مورد نظر با شاخص امنیت ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج حاصله حاکی از آن است که افزایش، تنوع و بهبود کارکردهای موجود در پارک و محدوده اطراف آن می‌تواند بر میزان امنیت موجود تأثیر مستقیم بگذارد. ملازم و افلاکی (۱۳۹۹) پژوهشی با عنوان ریخت‌شناسی و امنیت مکانی در بافت فضای شهری خیابان زند شیراز انجام دادند. نتایج آن نشان می‌دهد که با بررسی‌های پیشینه پژوهش و جهت‌گیری ریخت‌شناسی و امنیت فضای شهری در زیباشناسی تاریخی خیابان لطفعلی‌خان زند به نظر می‌رسد که دخالت‌های حاکم در دوره قاجار در خیابان لطفعلی‌خان زند، پایبندی به سنت و رجعت به بزرگی باستانی ایران در منظر بافت خیابان زند بیشتر از مدرن‌گرایی مشهود است. البته به واسطه سرعت کند دخالت‌ها، مدرن‌گرایی تنها در ظهور مصالح مدرن به‌طور جزئی در این دوره تأثیر داشت. همچنین وضعیت امنیت این خیابان با توجه به ریخت‌شناسی آن مطلوب است. هیک و همکارانش (۲۰۱۵) در بررسی درک ایمنی و حفظ حریم خصوصی در فضاهای عمومی، بر اساس نیازهای کاربر، به این نتیجه می‌رسند که تحرک یک پیش‌نیاز ضروری برای مشارکت در زندگی اجتماعی در فضاهای شهری است.

۲- مبانی نظری

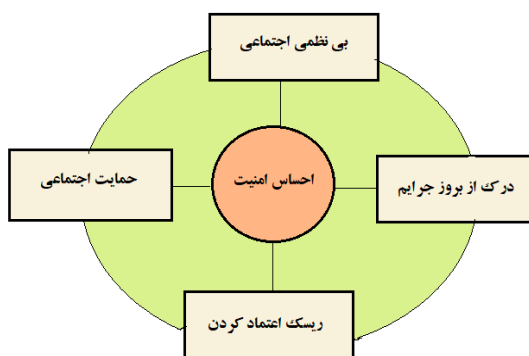
به دلیل رشد جمعیت شهرنشین کشور در چند دهه اخیر و نیز افزایش حاشیه‌نشینی در اطراف کلان‌شهرها که خود آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی گسترده‌ای را موجب می‌شد تدوین یک طرح نوین برای توسعه شهری کلان‌شهرها و ایجاد شهرهای جدید در اطراف آنها مورد توجه دولت‌ها و به‌ویژه وزارت مسکن و شهرسازی قرار گرفت. ایجاد شهرهای جدید که برخی کشورهای اروپایی در دهه‌های گذشته آن را تجربه کرده بودند، در کشور ما امری نو محسوب می‌شود (مشگینی و همکاران ۱۳۹۳). بنابراین انجام آن مستلزم دقت و صرف ماه‌ها کار کارشناسی دقیق و استفاده از تخصص‌های متعدد و متخصصان نخبه و کارآمد است. یکی از پایه‌های اصلی توجه به پایداری سکونت در شهرهای

بوده‌اند. با گسترش این آسیب‌ها، امنیت رنگ می‌بازد و بر میزان جرم افزوده می‌شود؛ مردم در کنش‌های اجتماعی محتاطانه عمل می‌کنند و با هر اتفاقی، ترس و دلهره آنان دو چندان می‌شود و در نتیجه احساس ناامنی می‌کنند. نکته حائز اهمیت آن است که بسیاری از عوامل مؤثر در امنیت یک فضای شهری را می‌توان منتج از شرایط کالبدی آن دانست. فقدان روشنایی مناسب، آلودگی و اغتشاش بصری، ترافیک و غیره از جمله عوامل کالبدی هستند که بر امنیت فضا تأثیر می‌گذارند. از این‌رو، ضرورت دارد این عوامل شناسایی شوند تا با تدوین اصول، رهنمودها و راهکارهای مناسب بتوان وضعیت آنها را بهبود بخشید. نتایج ارتقای امنیت فضاهای شهری را می‌توان در جذابیت و آسایش، جذب سرمایه‌گذاری، خوانایی و... متصور شد که نماد حس احترام به کاربران محیط خواهد بود. هدف اصلی مقاله تدوین راهنمای طراحی شهری برای ارتقاء امنیت در فضاهای شهری در شهر جدید سهند می‌باشد با مطرح شدن این سؤال که کدام‌یک از مؤلفه‌های اجتماعی و کالبدی- عملکردی بر احساس امنیت در فضاهای شهری شهر سهند بیشتر تأثیرگذارند؟ با فرض بر اینکه بین کیفیت فضاهای شهری سهند و امنیت شهروندان رابطه معناداری وجود دارد. محمدی و خان‌محمدی (۱۳۹۶)، در مطالعه سنجش احساس امنیت در بافت محلات شهری با تأکید بر پارامترهای اجتماعی در منطقه ۶ شهرداری اصفهان به این نتیجه می‌رسند که احساس امنیت در منطقه ۶ شهرداری اصفهان در سطحی پایین قرار دارد ($t=17/83$) و بین عوامل اجتماعی و احساس امنیت شهروندان در محلات منطقه ۶ رابطه معناداری وجود دارد. همچنین، مشخص شد عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت بین محلات در منطقه ۶ شهرداری اصفهان تفاوت معناداری دارد؛ بنابراین، با شناسایی این عوامل در محلات و مشخص شدن میزان اثرگذاری آنها و شناسایی ضعف‌های محلات می‌توان با اقداماتی مؤثر در پیشگیری از جرائم، تدابیری را تدوین و اجرا کرد.

عبدالهی و صنمی (۱۳۹۸)، ارزیابی مؤلفه‌های مؤثر بر امنیت فضاهای عمومی شهری و تلاش جهت ارتقای آنها در پارک بعثت شیراز، یافته‌های تحلیل‌های آماری (رگرسیون

۲۵). از نظر گیدنز، امنیت را می‌توان موقعیتی خواند که در آن با یک رشته خطرهای خاص مقابله شده و یا به کمترین اندازه رسانده شده باشند (گیدنز، ۱۳۷۷، ۴۴). امنیت از ریشه‌ی لاتین *Security* به معنای نداشتن دلهره و ترس است. پس معنای لغوی امنیت: رهایی از خطر، تهدید، آسیب و اضطراب با وجود آرامش، اطمینان، آسایش، اعتماد و تأمین، ضامن و حائل است (ماندل، ۱۳۷۹، ۴۴).

در طبقه‌بندی نیازها که توسط مازلوا (*Maslow*) به انجام رسیده است، امنیت پس از نیازهای فیزیولوژیک (آب، غذا و...) به‌عنوان دومین طبقه از مهم‌ترین و بنیادی‌ترین نیازها معرفی شده است. به عقیده مازلو هنگامی که نیازهای فیزیولوژیک برآورده شدند بلافاصله مردم توجهشان به برآورده ساختن و ارضای نیازهای سطح بالاتر نظیر امنیت معطوف خواهد شد. این نیازها شدیداً و به‌گونه‌ای تنگاتنگ با توانایی‌های اجتماعی و کالبدی محیط در رابطه‌اند (*Azevedo et al, 2021*) (شکل ۲-۱). جان لنگ نیز در مدل نیازهای انسانی سلسله‌مراتب و روابط بین نیازها را در قالب دسته‌های مشتمل بر نیازهای فیزیولوژیک، امنیت، وابستگی، عزت و اعتماد به نفس، تحقق خویشتن و زیباشناختی مورد بررسی قرار می‌دهد و امنیت را به‌عنوان یکی از نیازهای اساسی در مرتبه دوم این تقسیم‌بندی قرار می‌دهد (صالحی، ۲۲: ۱۳۸۷).

شکل ۱- عوامل مؤثر بر احساس امنیت (نگارنده).

۳-۱- نقش طراحی شهری در ارتقاء امنیت شهری
محیط انسان در سطوح مختلفی رفتار او را تحت تأثیر قرار می‌دهد. روانشناسی محیطی به رفتارهای مرتبط بین انسان

جدید این است که ساکنان این مناطق برای اینکه بتوانند به محل زیست و فعالیت خود تعلق خاطر داشته باشند باید امنیت لازم داشته باشند. به‌منظور دستیابی به امنیت و حفظ آن در جامعه شهری که از ضروریات برقراری کیفیت زندگی جمعی است.

لازم است ابتدا با مفاهیم مربوط به آن آشنا شده و در پرتو آن به راهکارهای اجرایی در این زمینه پردازیم. احساس امنیت از جمله مسائل کلیدی برای مردم در محلاتشان است و به شکل قوی وضعیت کلی محلات را به‌واسطه‌ی کیفیت خدمات‌رسانی تحت تأثیر قرار می‌دهد، از سویی دیگر با نگرانی‌های عمومی، ممانعت از وقوع جرم و کاهش آن در ارتباط است و می‌تواند باعث کاهش سطوح رفتارهای ضد اجتماعی و بی‌نظمی گردد. امنیت در محلات حاشیه‌ای نیز علیرغم وجود انسجام محله‌ای و بافت اجتماعی قوی، به‌واسطه‌ی رها شدن در دل شهرها و تأثیر گسترش کالبدی شهر بر آن موضوعی واجد اهمیت است.

۳- مفهوم امنیت

امنیت واژه‌ای عربی از ریشه‌ی امن است (صالحی ۱۳۹۰، ۳۸). در فرهنگ آکسفورد، واژه‌ی *Security* در حفظ بودن، فراغت از خطر یا اضطراب و تشویش معنی شده است و در برخی از متون، بین واژه امنیت (*Security*) و ایمنی (*Safety*) تفاوت قائل شده‌اند. *Security* رهایی یا حفاظت از خطر نگرانی، اقدامات پیشگیری برای تضمین امنیت از یک کشور، شخص، مقوله‌های ارزشی و *Safety* وضعیت در امان بودن، وضعیت بی‌خطر بودن و توانایی برای حفظ سلامتی معنی شده است (*Oxford, 1999*).

فرهنگ لاروس امنیت را چنین تعریف می‌کند: اعتماد، آرامش روحی و روانی، تفکری که بر اساس آن خطر، ترس، وحشت و خسران بی‌معنا می‌شود و معادل فقدان مخاطرات است. فرهنگ معین معنای امنیت را ایمن شدن، در امان بودن و نداشتن بیم تعریف کرده است (معین، ۳۵۴: ۱۳۷۸). در لغت‌نامه دهخدا «امنیت» به معنای بی‌خوفی و امن بودن، بی‌بیمی، ایمنی، ایمن شدن و در امان بودن آمده است. در فرهنگ فارسی عمید، امنیت به «در امان بودن، ایمنی، بی‌ترسی، آرامش و آسودگی» معنا شده است (عمید، ۱۳۶۹).

- فعالیت: مکان‌هایی که در آن فعالیت‌های انسانی به صورت مناسب در جریان باشد، احتمال جرم و تخلف را کاهش می‌دهد و حس امنیت در تمامی لحظات در آن وجود دارد.
- مدیریت و نگهداری: مکان‌هایی که با یک تفکر مدیریت و نگهداری مناسب طراحی شده، می‌تواند میزان جرم و تخلف را در زمان حال و آینده کاهش دهد (ملازم، ۱۳۹۹).

۴- روش تحقیق

مقاله حاضر پژوهشی است توصیفی-تحلیلی با هدف کاربردی است. از آنجایی که مطالعه و بررسی نقش و جایگاه مجموعه معیارها و مؤلفه‌های مؤثر در ارتباط با فرآیند ایجاد امنیت شهروندان در توسعه و شکل‌گیری شهرهای جدید، نیازمند بررسی روابط علت و معلولی است، یکی دیگر از روش‌های کلیدی مورد استفاده، روش تحقیق همبستگی می‌باشد.

همچنین بر مبنای روش‌شناسی تحقیق پیمایشی انجام می‌شود که با استفاده از ابزارهای مصاحبه و پرسشنامه برای سنجش امتیاز هر معیار از نقطه‌نظر ساکنان سؤالاتی بر مبنای طیف پنج قسمتی لیکرت صورت گرفته است. جامعه آماری در این تحقیق ساکنان شهر جدید سهند تبریز که بر اساس مطالعات شرکت عمران شهر جدید سهند در سال ۱۳۹۵ برابر ۸۲۴۹۴ نفر می‌باشد، حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برابر ۳۸۳ نفر به دست آمد. روش نمونه‌گیری هم به صورت تصادفی خواهد بود. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از نرم‌افزار لیزرل به همراه نرم‌افزار SPSS انجام می‌شود. در این مقاله جهت گردآوری اطلاعات از دو روش اسنادی و مطالعه میدانی استفاده می‌شود.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی مانند توزیع فراوانی، آزمون ANOVA، رگرسیون تحلیل واریانس و ضریب همبستگی اسپیرمن و پیرسون استفاده می‌شود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی دوم با استفاده از نرم‌افزار لیزرل و نرم‌افزار آماری SPSS انجام خواهد شد.

و محیط پیرامونش پرداخته و مفاهیم مربوط به محیط و اولویت‌های زیبایی‌شناختی را مورد مطالعه قرار می‌دهد و در قالب نقشه‌های رفتاری بیان می‌کند. روانشناسی محیطی سعی در فراهم ساختن معیارهایی برای مدیریت بهتر محیط به منظور رشد شخصیت افراد و آسایش فکری آنها دارد و ارزش‌ها، معانی و اولویت‌های محیطی را دنبال می‌کند (ذبیحی، ۱۳۹۲). جیکوبز نظریه‌پرداز بزرگ شهری، در تبیین امنیت شهری به تعامل فضای فیزیکی و فرآیندهای اجتماعی که محیط را می‌سازند توجه نموده و بر فعال بودن فضا به عنوان عاملی در ایجاد یک محیط امن و موفق تأکید می‌کند. وی ایجاد حرکت،

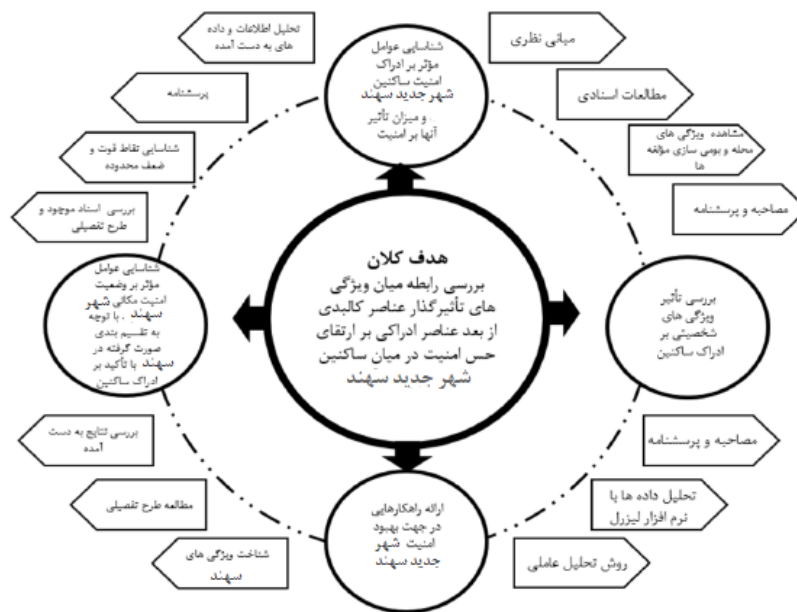
استفاده‌های فعال از سطح خیابان و فعالیت‌های خیابانی و مراقبت‌های طبیعی از این فعالیت‌ها را به عنوان مؤلفه‌هایی برای ساختن یک محیط خوب شهری قلمداد می‌کند (بمانیان و همکاران، ۱۳۸۸). به گفته او آرامش و امنیت به وسیله ایجاد شبکه‌ای پیچیده و تقریباً ناخودآگاه از نظارت‌ها و رعایت داوطلبانه هنجارهایی شکل می‌گیرد که در میان خود مردم حفظ و به وسیله خود مردم اجرا می‌شود (حاتمی و ذاکر حقیقی، ۱۳۹۹).

به طور کلی، از هفت ویژگی عام برای محیط‌های ایمن و امن یاد می‌شود که از طریق تحقیق و پژوهش‌های هم‌زمان در روش‌های پیشگیری از جرم و همچنین نظریه‌های طراحی شهری به دست آمده‌اند. پایداری اجتماعی امنیت نیازمند توجه هم‌زمان به طراحی شهری و پیشگیری از جرم می‌باشد. این هفت ویژگی عبارتند از:

- دسترسی و جابه‌جایی: مکان‌هایی با مسیرها، فضاها و ورودی‌های تعریف شده که امکان حرکت آسان را فراهم نماید و امنیت مکان را کاهش دهد.
- ساختار: مکان‌ها باید دارای ساختاری باشند که استفاده‌های مختلف از آن، ایجاد تضاد و برخورد نمایند.
- نظارت: مکان‌هایی که برای عموم مردم قابل دسترسی و اشراف باشد.
- مالکیت: مکان‌هایی که حس مالکیت، احترام، مسئولیت و ارتباط اجتماعی را تقویت نماید.
- حفاظت‌های فیزیکی: مکان‌هایی که دربرگیرنده تسهیلات ضروری و مناسب امنیتی باشد.

نمودار ۱- روش گردآوری اطلاعات (منبع نگارنده)

نمودار ۲- نمودار روش تحقیق مقاله

۴-۱- روش آلفای کرونباخ برای سنجش پایایی پرسشنامه

این روش برای محاسبه همبستگی درونی ابزار اندازه گیری از جمله پرسشنامه ها یا آزمون هایی که خصیصه های مختلف را اندازه گیری می کنند، به کار می رود. در این گونه ابزارها، پاسخ هر سؤال می تواند مقادیر عددی مختلف را اختیار کند.

برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ابتدا باید واریانس نمره های هر زیرمجموعه سؤال های پرسشنامه (یا زیر آزمون) و واریانس کل را محاسبه کرد. سپس با استفاده از فرمول زیر مقدار ضریب آلفا حاصل می شود.

$$r_a = \frac{j}{j+1} \left(1 - \frac{\sum S_j^2}{S^2} \right)$$

که در آن:

تأثیر طراحی شهری بر امنیت فضاهای شهری نمونه موردی: شهر جدید سهند

۴-۳- رویکرد تحلیل عامل اکتشافی

تحلیل عاملی می‌تواند دو صورت اکتشافی و تأییدی داشته باشد. اینکه کدام یک از این دو روش باید در تحلیل عاملی به کار رود مبتنی بر هدف تحلیل داده‌هاست. مطلوب آن است که فرضیه‌ای که از طریق روش‌های تحلیل اکتشافی تدوین می‌شود از طریق قرار گرفتن در معرض روش‌های آماری دقیق‌تر تأیید یا رد شود. تحلیل اکتشافی نیازمند نمونه‌هایی با حجم بسیار زیاد می‌باشد.

۵- معرفی محدوده مورد مطالعه

شهر جدید سهند در ناحیه شمال غربی مرکز شهر اسکو قرار گرفته است. در سال ۱۳۸۷ با انتخاب شهردار به‌عنوان پنجاه و هشتمین شهر استان آذربایجان شرقی و سومین شهر شهرستان اسکو شناخته شد (بهشتی و منوری، ۱۳۹۶). شهر جدید سهند حدود ۱۲۶۵۰ هکتار مساحت دارد و این شهر با ۳-۳۶ و ۱۵-۴۶ درجه در طول جغرافیایی شرقی و ۳۷-۵۳ و ۳۷-۵۹ درجه عرض‌های جغرافیایی در ۲۰ کیلومتری غربی تبریز و در مجاورت جاده مراغه - تبریز و بر روی ارتفاعات دشت خسروشهر و دره اسکو قرار گرفته است. (پورجعفر و همکاران، ۱۳۹۱) جمعیت آن بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۸۲۴۹۴ نفر می‌باشد (سالنامه آماری، ۱۳۹۶).

۵-۱- توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان با توجه به سن

همان‌طور که در جدول ۴-۱ مشاهده می‌شود. گروه سنی ۲۵-۳۵ سال، با فراوانی ۸۷ نفر ۳۵/۷ درصد از جامعه نمونه را تشکیل می‌دهند که بیشترین افراد جامعه آماری هستند. کمترین گروه سنی پاسخ‌دهندگان، گروه سنی زیر ۱۵ سال با فراوانی ۴ و ۱/۶ درصد بوده‌اند. این توزیع نشان می‌دهد که حجم بیشتری از افراد شهر جدید سهند ۲۵ تا ۳۵ سال است؛ که جزو جمعیت فعال جامعه نمونه محسوب می‌شوند. در نتیجه بیشترین درصد جامعه نمونه، جامعه‌ای جوان و فعال از ۱۵ تا ۵۴ سال را دربرمی‌گیرد که از نقاط قوت این شهر محسوب می‌شود. این توزیع در جدول ۴-۱ و شکل ۴-۱ به‌طور واضح‌تری نمایش داده شده است.

z = تعداد زیرمجموعه سؤال‌های پرسشنامه یا آزمون.

$S^2 z$ = واریانس زیر آزمون Z ام.

S^2 = واریانس کل آزمون.

مقدار صفر این ضریب نشان‌دهنده عدم قابلیت اعتماد و +۱ نشان‌دهنده قابلیت اعتماد کامل است. که به‌طور کلی مقادیر بیش از ۰/۷ برای این ضریب می‌توانند پایایی پرسشنامه را تأیید نمایند.

۴-۲- بررسی پایایی پرسشنامه

از آنجایی که مقدار ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه و سه بخش آن بزرگ‌تر از ۰/۷ می‌باشد، بنابراین پرسشنامه از نظر پایایی در سطح کاملاً مناسبی قرار دارد، بنابراین قابلیت اعتماد (پایایی) پرسشنامه و سه متغیر آن مورد تأیید است.

جدول ۱- پایایی پرسشنامه.

عامل‌ها	تعداد سؤال	آلفای کرونباخ
کالبدی	۱۳	۰/۸۸۸
اجتماعی	۹	۰/۸۹۲
عملکردی	۶	۰/۸۷۵
کل پرسشنامه	۲۹	۰/۸۸۶

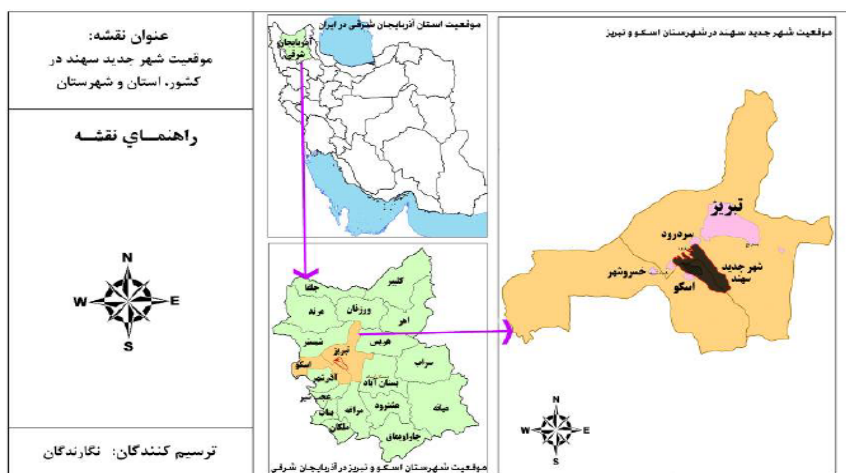
۴-۲- بررسی نرمالیتی متغیر پژوهش

این بخش از پژوهش برای اطمینان از توانایی استفاده از روش‌های آماری به بررسی نرمال بودن متغیر اصلی پژوهش یعنی امنیت می‌پردازد.

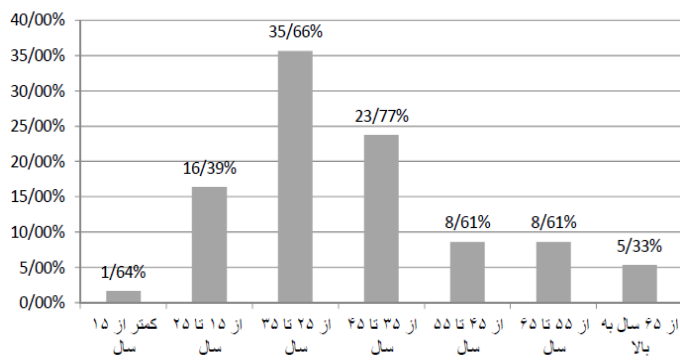
جدول ۲- نرمال بودن متغیر وابسته

متغیرهای تحقیق	سطح معناداری آزمون کلموگروف و اسمیرنوف	نتیجه
متغیر امنیت	۰/۳	نرمال

با توجه به آزمون کلموگروف و اسمیرنوف، سطح معناداری متغیر اصلی تحقیق بیش از ۰/۰۵ است و فرض نرمال بودن اثبات می‌شود و برای آزمون فرضیات پژوهش می‌توان از نرم‌افزار لیزرل و آزمون پارامتریک تی‌تست تک‌نمونه‌ای و تی مستقل و آنالیز واریانس استفاده کرد.

شکل ۲- نقشه موقعیت شهر جدید سهند (منبع نگارنده).

نمودار ۳- توزیع درصد فراوانی سن پاسخ‌دهندگان.

۵۷٪ و زنان حدود ۴۳٪ از حجم نمونه را تشکیل می‌دهند.

جدول ۴- توزیع درصدی جنسیت پاسخ‌دهندگان.

جنسیت		گروه	فراوانی	درصد
مردان		۱۰۵	۵۷	
زنان		۱۳۹	۴۳	
جمع		۲۴۴	۱۰۰	

۵-۳- توزیع پاسخ‌دهندگان با توجه به وضعیت تأهل

همان‌طور که در جدول ۴-۳ مشاهده می‌شود تعداد فراوانی افراد متأهل حدود ۱۳۱ نفر، ۵۳٪ درصد فراوانی افراد مجرد حدود ۱۳۳ نفر ۴۶٪ درصد حجم نمونه می‌باشند. بنابراین بیشتر پاسخ‌دهندگان متأهل بودند.

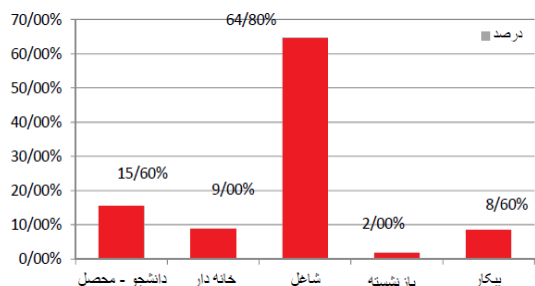
جدول ۳- توزیع فراوانی و درصد سن پاسخگویان.

سن	فراوانی	درصد	گروه‌ها
کمتر از ۱۵ سال	۴	۱/۶	
۱۵-۲۵	۴۰	۱۶/۴	
۲۵-۳۵	۷۸	۳۵/۷	
۳۵-۴۵	۵۸	۲۳/۸	
۴۵-۵۵	۲۱	۸/۶	
۵۵-۶۵	۲۱	۸/۶	
بالای ۶۵	۱۳	۵/۳	
جمع	۲۴۴	۱۰۰	

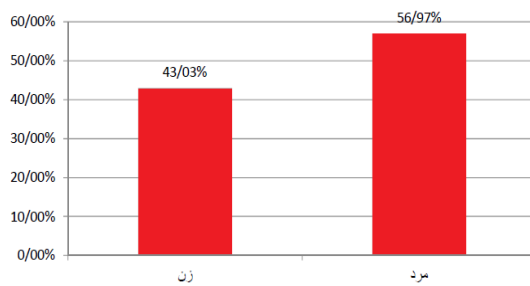
۵-۲- توزیع پاسخ‌دهندگان با توجه به جنسیت

جدول نشان‌دهنده توزیع تقریباً متناسب حجم نمونه در شهر جدید سهند میان دو جنس مرد و زن است. مردان حدود

تأثیر طراحی شهری بر امنیت فضاهای شهری نمونه موردی: شهر جدید سهند

نمودار ۶- توزیع درصد فراوانی اشتغال پاسخ دهندگان.

نمودار ۴- توزیع درصد فراوانی جنسیت پاسخ دهندگان.

۵-۵- توزیع با توجه به تحصیلات

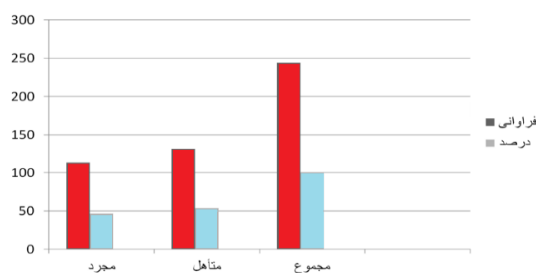
سطح تحصیلات به پنج سطح زیر دیپلم، دیپلم، کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و بالاتر دسته بندی شدند. ۴۳/۹ درصد از حجم نمونه دارای مدرک تحصیلی کارشناسی، ۲۰/۹ درصد دارای مدرک دیپلم و ۲۱/۷ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد به بالا هستند. حدود نیمی از پاسخ دهندگان مدرک کارشناسی و بالاتر از آن هستند.

جدول ۷- توزیع درصدی وضعیت تحصیل پاسخ دهندگان.

درصد	فراوانی	گروهها
۴/۵	۱۱	زیر دیپلم
۲۰/۹	۵۱	دیپلم
۹	۲۲	کاردانی
۴۳/۹	۱۰۷	لیسانس
۲۱/۷	۵۳	فوق لیسانس و بالاتر
۱۰۰	۲۴۴	جمع

جدول ۵- توزیع درصدی وضعیت تأهل پاسخ دهندگان.

وضعیت تأهل	فراوانی	درصد
متأهل	۱۳۱	۵۳/۷
مجرد	۱۳۳	۴۶/۳
جمع	۲۴۴	۱۰۰

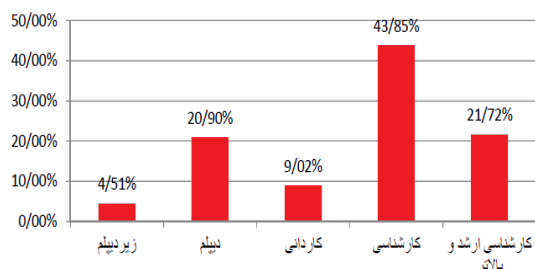
نمودار ۵- توزیع درصد فراوانی وضعیت تأهل پاسخ دهندگان.

۵-۴- توزیع با توجه به وضعیت اشتغال

بیشتر پاسخ دهندگان جامعه نمونه شاغل بودند. حدود ۸،۴۶ درصد از ساکنین شهر جدید سهند را دربر گرفتند و کمترین آنها افراد بازنشسته بودند که حدود ۲٪ از جامعه نمونه را تشکیل می دهند. همچنین حدود ۶،۵۱ درصد از جامعه نمونه را افراد محصل و دانشجو تشکیل دادند.

جدول ۶- توزیع درصدی وضعیت اشتغال پاسخ دهندگان

درصد	فراوانی	گروهها
۱۵/۶	۳۸	دانشجو - محصل
۹	۲۲	خانه دار
۶۴/۸	۱۵۸	شاغل
۸/۶	۲۱	بیکار
۲	۵	بازنشسته
۱۰۰	۲۴۴	جمع

نمودار ۷- توزیع درصد فراوانی تحصیلات پاسخ دهندگان.

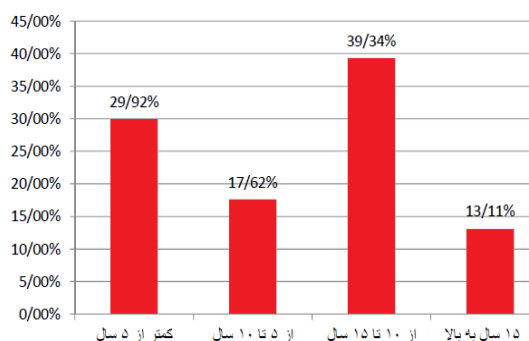
۵-۶- توزیع حجم نمونه با توجه به سابقه سکونت

بیشتر حجم نمونه مابین ۱۰ تا ۱۵ سال ساکن شهر سهند و با آن آشنایی کامل داشته اند.

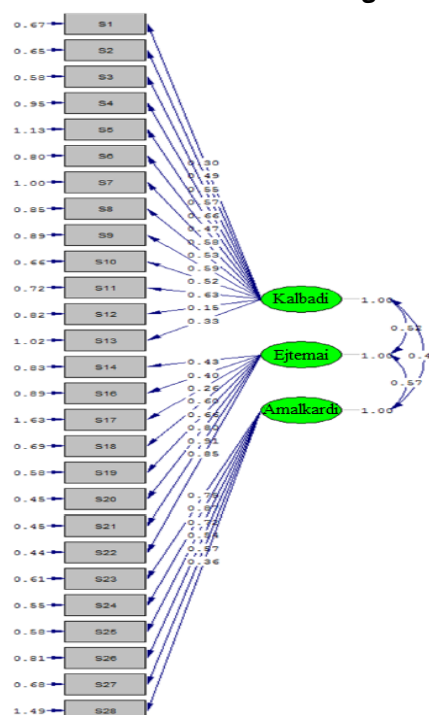

جدول ۸- توزیع درصدی وضعیت تحصیل پاسخ دهندگان.

گروه‌ها	فراوانی	درصد
کمتر از ۵ سال	۷۳	۳۰
۵-۱۰ سال	۴۳	۳۹/۳
۱۰-۱۵ سال	۹۶	۱۳/۱
بالای ۱۵ سال	۳۲	۲۱/۷
جمع	۲۴۴	۱۰۰

نمودار ۸- توزیع درصد فراوانی میزان سکونت پاسخ‌دهندگان

Chi-Square=874.33, df=321, P-value=0.00000, RMSEA=0.084

نمودار ۹- مدل عاملی تأییدی در حالت معناداری رابطه‌ی متغیرها.

در جدول بالا همان‌طور که ملاحظه می‌کنید شاخص‌های برازش مدل عاملی تأییدی مرتبه دوم پژوهش را نشان می‌دهد. بر اساس مطالب ذکر شده، شاخص برازش *RMSEA* که میزان مطلوبیت آن کوچک‌تر از ۰/۱ است در این پژوهش برابر با ۰/۰۸۴ محاسبه شده است که مقدار مطلوبی است؛ بر این اساس مدل طراحی شده‌ی اولیه‌ی پژوهش بر اساس داده‌های واقعی پشتیبانی می‌شود و این مدل با مدل تجربی سازگاری دارد. بنابراین با توجه به اطلاعات و تحلیل‌های استنباط شده از داده‌های جمع‌آوری‌شده‌ی پژوهش و با توجه به برازندگی مدل عاملی تأییدی پژوهش می‌توانیم به بررسی فرضیات پژوهش بپردازیم. در نهایت در جدول ۴-۲۷ همبستگی بین امنیت شهروندان شهر جدید سهند با کیفیت فضاهای شهری داده می‌شود.

جدول ۹- همبستگی بین سطح امنیت و کیفیت فضاهای شهری سهند

سطح امنیت	کیفیت فضای شهری	Pearson Correlation	Sig. (2-tailed)	N
۱	-۰,۷۱۵		۰,۰۰۹	۱۳
۱۲				۱۳
کیفیت فضاهای شهری	سطح امنیت	Pearson Correlation	Sig. (2-tailed)	N
۱	-۰,۷۱۵		۰,۰۰۹	۱۳
۱۲				۱۳

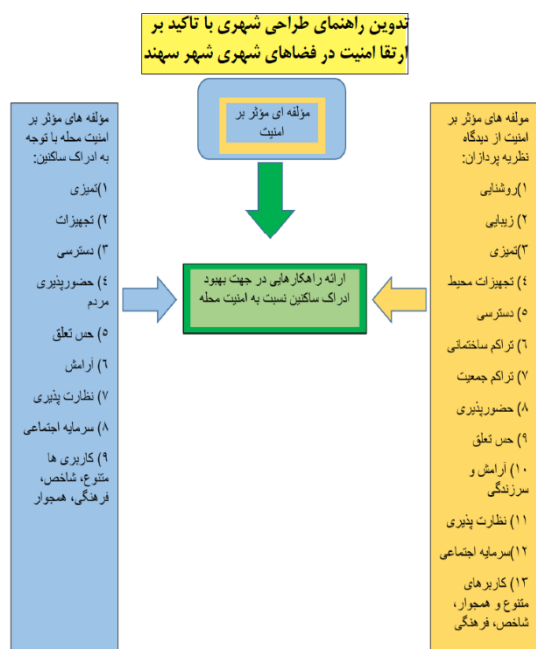
با توجه به نتیجه به‌دست‌آمده از ضریب همبستگی پیرسون در جدول فوق می‌توان گفت بین امنیت شهروندان و کیفیت فضاهای شهری سهند رابطه مستقیم معنی‌داری با سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد.

۶- نتایج و یافته‌ها

نتایج حاصله در بخش توصیفی-تحلیلی و آمار و اطلاعات به‌دست‌آمده نشان داده است که امنیت شهروندان شهر جدید سهند با توجه به ادراک ساکنین از لحاظ شرایط کالبدی، اجتماعی و عملکردی در وضعیت متوسطی قرار دارد که خود در کیفیت فضاهای شهری سهند مؤثر است. در این بخش برای

تأثیر طراحی شهری بر امنیت فضاهای شهری نمونه موردی: شهر جدید سهند

این گونه می‌توان استنتاج کرد که برای بالا بردن امنیت ساکنین در شهر جدید سهند باید مداخلات صورت گرفته با اولویت عملکردی صورت گیرد. دلیل قرارگیری مؤلفه‌ی عملکردی در رتبه سوم را می‌توان شلوغی بیش از حد شهر جدید سهند در چند سال اخیر دانست که با پیشرفت و توسعه‌ی راه‌ها و بزرگراه‌ها که موجب سهولت دسترسی به شهر جدید سهند شده است. مشکلاتی همچون شلوغی و رفت‌وآمد بیش از ظرفیت شهر سهند را به وجود آورده است؛ بنابراین با توجه به نتایج بیان شده معیار عملکردی با کمترین مقدار عددی ۴/۴۱ در اولویت اول مداخله در ارتقای امنیت شهر جدید سهند قرار گرفت. پس از آن معیار اجتماعی و عملکردی قرار گرفتند. شکل ۵-۱ اثرگذاری مؤلفه‌های تأثیرگذار بر امنیت شهروندان و کیفیت فضاهای شهری سهند را نشان می‌دهد. با توجه به اطلاعات به‌دست‌آمده درمی‌یابیم که معیارهای اجتماعی در درجه‌ی اول اهمیت سپس معیارهای عملکردی و بعد از آن معیارهای کالبدی اهمیت می‌یابند. این موضوع نشان‌دهنده این است که برنامه‌ریزی شهری باید به مسائل اجتماعی بیشتر از سایر مسائل بپردازد و با ایجاد تغییرات کالبدی در صدد بهبود این معیارها بر بیاید.

نمودار ۱۰- اثرگذاری مؤلفه‌های امنیت در کیفیت فضاهای شهری سهند.

درک همبستگی و میزان تأثیر هر یک از معیارها و زیر معیارهای پژوهش بر روی امنیت شهروندان (معیار وابسته) در مرحله اول هر یک از متغیرهای مستقل با متغیر وابسته مورد سنجش قرار گرفتند. داده‌های به‌دست‌آمده از مشاهدات میدانی بر اساس نرم‌افزار لیزرل و SPSS تحلیل شده و جهت پیدا کردن همبستگی بین معیارها، هر یک از متغیرهای منتخب به‌عنوان متغیر مستقل و واسطه‌ای به‌عنوان بهبود امنیت شهروندان برای متغیر وابسته مورد سنجش علمی قرار گرفته‌اند و اثر آنها بر امنیت شهروندان سنجیده شد. این سنجش از طریق روش تحلیل عامل تأییدی انجام گرفت. نتایج به‌دست‌آمده نشان‌دهنده همبستگی مستقیم، $T-Value$ ضرایب استاندارد و هر یک از متغیرهای مستقل با متغیر وابسته است. متغیر اجتماعی بیشترین تأثیر را بر روی متغیر وابسته دارد. در میان متغیرهای آشکار کالبدی به‌ترتیب: پوشش گیاهی و مبلمان شهری با ضریب استاندارد ۰/۵۹ و سهولت دسترسی و خدمات شهری با ۰/۵۴ و تمیزی و تجهیزات محیطی با ۰/۵۳ مؤثرترین معیارها بودند.

در میان معیارهای عملکردی: وجود فعالیت‌های شبانه‌روزی با ۰/۷۶ و هم‌جواری فعالیت‌های متنوع با امتیاز ۰/۶۹ مؤثرتر بودند. در میان معیارهای اجتماعی: انسجام اجتماعی محلات شهر جدید سهند با مقدار عددی ۰/۸۰ و همکاری شهروندان با ۰/۷۹، اعتماد اجتماعی با ۰/۷۷ بیشترین تأثیر را از میان سایر معیارهای آشکار بر امنیت شهروندان شهر جدید سهند داشتند؛ بنابراین به‌طور کلی شاخص‌های سرمایه اجتماعی (اعتماد، انسجام و مشارکت اجتماعی) بیشترین تأثیر بر امنیت شهروندان را دارند. در نتیجه می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که با بالا بردن سطح انسجام، اعتماد و مشارکت ساکنین شهر جدید سهند می‌توان میزان امنیت در شهر را بالا برد که این هم بر کیفیت فضاهای شهری سهند تأثیرگذار است.

در بخش بعدی تحلیل استنباطی پژوهش به بررسی میزان معناداری مؤلفه‌ها با شاخص $T-Value$ پرداختیم. رتبه‌بندی مؤلفه‌ها در میان شهروندان شهر جدید سهند حاکی از آن است که ابتدا مؤلفه‌ی کالبدی و سپس اجتماعی در شهر سهند مؤثر بر امنیت شهروندان شناخته شده است و مؤلفه عملکردی در رتبه سوم این اولویت‌بندی قرار گرفت؛ بنابراین

۷- مراجع

- [۱] آراسته، مجتبی، غفاری، حمید، پورحسن زاده محمدحسین (۱۳۹۹). اولویت‌سنجی مناطق شهر اردبیل به‌منظور کاربست راهبردهای ارتقای امنیت شهری، دوره ۲۲، شماره ۴، ۹۶-۹۲.
- [۲] بیگی، جمال (۱۳۹۸). ارزیابی نقش زیستگاه در جغرافیای جرائم شهری مطالعه موردی: شهر میاندوآب، مطالعات شهری، شماره ۳۱، ۶۱-۷۶.
- [۳] جهانبخش گنجه، صادق؛ طاهری، زهرا؛ مظفری‌نیا، سهراب و قاسمی‌پور، مریم (۱۳۹۵). تأثیر تجربه جرم بر احساس امنیت، مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۴۷، صص ۷۹-۵۳.
- [۴] حسینی، سیدباقر و کاملی، محسن (۱۳۹۶). عوامل محیطی مؤثر بر وقوع جرائم شهری (جرم سرقت) مطالعه موردی: منطقه ۱ و ۷ شهر قم. جغرافیا، دوره ۱۵ (دوره جدید)، (۵۳)، ۲۰۵-۲۱۸.
- [۵] حشمتی جدید، مهدی و حقیقت، مسعود (۱۳۹۹). ارزیابی امنیت فضاهای شهری با تأکید بر اصل دسترسی‌پذیری و معابر شهری (مطالعه موردی: منطقه ۱۲ تهران). مدیریت و پژوهش‌های دفاعی، ۱۹(۸۹)، ۱۲۹-۱۵۴.
- [۶] رهنما، محمدتقی، حسینی، سید مصطفی (۱۳۹۵). مطالعه احساس امنیت در پارک‌های منطقه ۴ شهر مشهد، مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۴۷، صص ۲۲۹-۲۵۳.
- [۷] سلیمی، امیررضا (۱۳۹۹). بازشناسی تئوری‌های امنیت شهری در فضاهای عمومی از نگاه نظریه‌پردازان، معماری‌شناسی، دوره ۳، شماره ۱۷، ۹۵-۱۰۲.
- [۸] طالب‌پور، اکبر (۱۳۹۶). رابطه فضاهای بی‌دفاع شهری با احساس امنیت اجتماعی (مطالعه‌ی موردی: شهروندان شهر تهران)، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، شماره ۲۲، صص ۱۵۶-۱۳۵.
- [۹] فردین، محمدرضا، شفقی سیروس، بیک محمدی، حسن، رجبی زهره (۱۳۹۸). ارائه یک مدل پیشگیری از جرم در منطقه ۵ شهر تهران در ایران بر اساس رویکرد CPTED، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، دوره ۸(۳۱)، ۷-۱۶.
- [10] Abd Elrahman, A.S. & Asaad, M. (2020). Urban design & urban planning: A critical analysis to the theoretical relationship gap. *Ain Shams Engineering Journal*. doi:10.1016/j.asej.2020.04.020. 9780190264079-e-2 (accessed on 15 March 2019).
- [11] Chappell, E.N. Parkins, J.R. & Sherren, K. (220). Climax thinking, place attachment, and utilitarian landscapes: Implications for wind energy development. *Landscape and Urban Planning*, 199, 103802, <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2020.103802>. www.elsevier.com/locate/geoforum.